

Pomen svetovalne podpore za odrasle

■ **Andreja Dobrovoljc**, mag. znanosti, je strokovna sodelavka na področju izobraževanja odraslih na *Andragoškem centru Slovenije*. Sodeluje pri razvoju in pripravi strokovnih gradiv, pripomočkov in orodij za svetovalne delavce v IO.

Aktualna tema nastajanja novih poklicev in hkratno zamiranje obstoječih ni povezana le z mladino, ampak še kako zadeva tudi odrasle. Pravzaprav še bolj, saj smo odrasli v poklicnem življenju neposredno soočeni s hitrimi spremembami na trgu dela; te se dogajajo na dnevni ravni. Od nas se pričakuje, da se hitro prilagajamo, izobražujemo, učimo novih spretnosti, dokvalificiramo, prekvalificiramo ipd. Za številne odrasle je to velika ovira, saj so se izobrazili za opravljanje določenega poklica, hitre spremembe pa prinašajo negotovost, drugačna delovna mesta ali celo njihovo izgubo in veliko vprašanj, kako naprej. Zato odrasli potrebujejo svetovalno podporo, ki jim lahko pomaga pri odločanju, motiviranju, vključevanju v izobraževanje ali razmišljanju o nadaljnji karieri.

Poklici prihodnosti

Poklici prihodnosti so že leta in leta aktualna tema, saj vsako obdobje prinaša nove poklice, nekateri obstoječi zamirajo, še nikoli pa poklici niso nastajali tako hitro kot zadnja leta. Razvijajo se predvsem v smeri digitalizacije, robotizacije. To je tesno povezano z napovedmi Svetovnega ekonomskega foruma, da stroji in roboti vse bolj prevzemajo delovna mesta. Napoved do leta 2025 kaže, da bo zaradi spremembe delitve dela po svetu med ljudmi in stroji izpodrinjenih 85 milijonov poklicev, hkrati pa se lahko pojavi 97 milijonov novih, ki bodo bolj prilagojeni delitvi dela med ljudmi, stroji in algoritmi (The Future of Jobs Report 2020, 2020: 5).

Poleg hitrega uvajanja tehnologije na trg dela pomembno vpliva tudi pandemija Covid-19, ki je bila predvsem v letih 2020 in 2021 vzrok za obsežno zmanjševanje delovnih mest. Ta dva dejavnika odločilno vplivata na spreminjanje delovnih nalog, delovnih mest in spretnosti. Po podatkih poročila The Future of Jobs Report, 2020 43 % podjetij navaja, da bodo do leta 2025 zaradi vključevanja tehnologije v delovne procese zmanjšala število zaposlenih, hkrati pa jih 41 % namerava število zaposlenih povečati, a v

poklicih, kjer bo njihov sestavni del tehnologija (prav tam: 5).

Po napovedih bo vse večje povpraševanje po visoko tehnološko razvitih poklicih, kot so podatkovni analitiki in znanstveniki, strokovnjaki za umetno inteligenco in strojno učenje, robotiko, avtomatizacijo procesov, digitalno preobrazbo, digitalno trženje, razvijalci programske opreme in aplikacij, inženirji, mehaniki, strokovnjaki za organizacijski razvoj in upravljanje tveganj. Poklici, za katere je ocenjeno, da bodo do leta 2025 izpodrinjeni, pa so predvsem tisti, ki jih nadomešča vse pogostejša uporaba nove tehnologije: poklici za vnos podatkov, administrativna dela, računovodstvo, knjigovodstvo, delavci v montaži, tovarnah, različni uslužbenci (prav tam: 30).

Poleg poklicev se spreminjajo tudi želenne spretnosti, za katere se pričakuje, da jih imajo zaposleni. Med najbolj želenimi ostajajo kritično razmišljanje, aktivno učenje in učne strategije, kompleksno reševanje problemov, kreativnost, izvirnost, vodenje in socialni vpliv, odpornost na stres, čustvena inteligenca in prilagodljivost (prav tam: 36). Pri spretnostih so poudarjeni posameznikov nenehni razvoj, vseživljenjsko učenje ter lastnosti, ki

omogočajo hitro prilagajanje novim okoliščinam na trgu dela, večina je t. i. mehkih veščin.

Kaj pa odrasli?

Kaj vsa našeta dejstva pomenijo za odrasle? Predvsem nagovarjajo prilagodljivost in pripravljenost na stalno spopolnjevanje, izobraževanje, dokvalifikacijo, prekvalifikacijo. Ocenjuje se, da se bo moralo od 40 do 50 % zaposlenih do leta 2025 prekvalificirati. Pozitivno pri tem je, da se delodajalci zavedajo pomena vlaganja v zaposlene ter tako vlagajo tudi v njihovo usposabljanje in prekvalifikacijo.

Vendar to ne zadostuje, saj odrasli pred odločitvijo o vključitvi v različne oblike izobraževanja potrebujejo dodatne informacije, pregled različnih možnosti, pomoč pri odločitvi, katero izobraževanje je zanje primerno tako z vidika prilagajanja spremembam kot z vidika osebnega napredka. Te odločitve jim lahko olajša svetovalna podpora v izobraževanju odraslih, kjer se s pomočjo izkušenih svetovalcev v poglobljenem svetovalnem procesu lažje odločijo za vključevanje, nadaljevanje izobraževanja ali načrtovanje in razvoj nadaljnje kariere.

Svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba

Svetovalna podpora odraslim v Sloveniji je dobro razvita, saj na področju izobraževanja odraslih (IO) deluje javna služba svetovalne dejavnosti v IO. Organizirana je v 35 javnih organizacijah za IO ljudskih univerzah), ki delujejo po celotni Sloveniji.

Zakonsko podlago za njeno umestitev v javno službo smo dobili v letu 2018, s

sprejetjem novega *Zakona o izobraževanju odraslih* (ZIO-1, 2018), strokovne podlage pa so Smernice za izvajanje svetovalne dejavnosti, ki se izvaja kot javna služba (Dovžak idr., 2020). Umestitev v javno službo je plod 20-letnega uspešnega delovanja regijskih svetovalnih središč za izobraževanje odraslih, sistematičnega in strokovnega razvoja svetovalne dejavnosti *Andragoškega centra Slovenije*, prizadevanj za njeno sistemsko umeščanje ter zavedanje *Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport* o pomembnosti svetovalne dejavnosti kot pomembne podporne dejavnosti za motiviranje in vključevanje odraslih v vseživljenjsko učenje in izobraževanje. Cilji svetovalne dejavnosti so večja dostopnost izobraževanja in učenja, večja vključenost v izobraževanje in učenje ter večja uspešnost in učinkovitost izobraževanja in učenja odraslih. Še posebno je to pomembno za osnovnošolsko in srednješolsko IO.

Pomen svetovalne dejavnosti v IO

Usposobljeni in strokovni svetovalci odraslim nudijo svetovanje o različnih možnostih izobraževanja in učenja, vrednotenja predhodno pridobljenega znanja, načrtovanja in razvoja kariere in možnostih samostojnega učenja. Svetovanje je brezplačno, namenjeno vsem odraslim, posebna pozornost pa se namenja različnim ranljivim in izključenim skupinam odraslih, ki imajo v sodobnem času manj informacij, so manj motivirane za spremembe in se za izobraževanje zaradi različnih ovir težje odločajo. Tako imajo tudi manjše možnosti vključevanja na trg dela.

Svetovalci odraslim posredujejo informacije o možnostih vključevanja v različne formalne, neformalne ter druge oblike izobraževanja in učenja. Pozorni so na

njihove potrebe in motive za izobraževanje in učenje; svetujejo o različnih programih, izvajalcih, načinih, oblikah izobraževanja idr. Pomemben del svetovalne podpore je opolnomočenje in motiviranje odraslih, da se odločijo za izobraževanje. Pomagajo jim odkrivati poklicne in osebne interese, analizirajo njihove dosedanje izobraževalne poti. Ko so v izobraževanje že vključeni, je pomembna svetovalna podpora med izobraževanjem: nudijo jim pomoč pri razvijanju učinkovitih strategij učenja, načrtovanju in organiziranju učenja, premagovanju učnih težav, spoznavanju različnih tehnik za učinkovitejše učenje. V izobraževanju pogosto naletijo na različne ovire in svetovalci s pomočjo različnih svetovalnih pripomočkov in orodij odraslim pomagajo te ovire ublažiti in odpraviti. V procesu izobraževanja se lahko odločijo za različne načine učenja, tudi za samostojno učenje, kjer si obseg in čas učenja prilagajajo. Tudi po zaključenem izobraževanju, ko odrasli razmišljajo o nadaljnji karieri, je svetovalna podpora dobrodošla pomoč.

Svetovalna dejavnost vključuje tudi področje vrednotenja in dokumentiranja predhodno pridobljenega znanja in spretnosti. Odrasli se pogosto ne zavedajo, koliko znanja so si že pridobili v formalnem izobraževanju, na delovnem mestu, tečajih, usposabljanjih ali v vsakodnevnem življenju. S pomočjo postopkov ugotavljanja in dokumentiranja se to znanje ovrednoti in uveljavlja bodisi pri nadaljevanju izobraževanja, pridobivanju različnih certifikatov bodisi zaposlovanju ali pa v vsakdanjem življenju.

Pomemben del svetovalne dejavnosti v IO je tudi pomoč pri načrtovanju in razvoju kariere. Ta del se zelo neposredno povezuje z uvodnim delom prispevka, poklici prihodnosti in spremembami na trgu dela. Poglobljeno, strokovno,

z različnimi svetovalnimi pripomočki podprto karierno svetovanje odraslim pomaga pri razmišljanju in odločitvah o njihovi nadaljnji poklicni poti. V času hitrih sprememb in nenehnega prilagajanja novim potrebam na trgu dela jim pomaga pri odločitvi, katero karierno smer izbrati, kaj bo treba za to narediti in katere bodo koristi vključevanja v izobraževanje.

Prav slednje – koristi izobraževanja – so pomembno dejstvo: odrasli bodo motivirani za vključevanje v izobraževanje, če bodo videli koristi in prednosti vključitve. V svoje usposabljanje bodo vlagali, če bodo vedeli, da jim bo to omogočilo spretnosti, kvalifikacije, ki so potrebne za uspešno prilagajanje trgu dela. Hkrati pa morajo vedeti, katera znanja in spretnosti so najbolj uporabni in želeni. Usposobljeni svetovalci, ki poznajo razmere na trgu dela, napovedi novih poklicev, zahteve po novih spretnostih in znanjih, jim lahko učinkovito pomagajo in nudijo svetovalno podporo.

Za učenje ni nikoli prepozno

Priljubljeni slogan izobraževalcev odraslih še kako drži za vse odrasle. Dejstvo je, da moramo biti v sodobnem svetu še kako prilagodljivi, hitri in pripravljeni se učiti. S svetovalno podporo v izobraževanju odraslih pomagamo tudi odraslim, ki za vključevanje v različne oblike izobraževanja niso motivirani, a hkrati se zanje morajo odločati, saj so takšne zahteve delodajalcev ali pa so sploh pogoj za vstop na trg dela.

V prid vseživljenjskemu učenju pa govori tudi dejstvo, da izobraževanje prinaša številne koristi, ne samo v luči trga dela, ampak tudi v osebnem življenju, koristi pa so tudi širše, v socialnem in družbenem kontekstu. ◀

Literatura

- Dovžak, Katja; Fischinger, Lidija; Marentič, Urška idr. (2020): *Smernice za izvajanje svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- *The Future of Jobs Report 2020* (2020). World Economic Forum, 20. 10. 2020. Pridobljeno novembra 2022 s spletne strani: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020/>.
- Zakon o izobraževanju odraslih /ZIO-1/ (2018). *Uradni list RS*, št. 6/18. Pridobljeno oktobra 2021 s spletne strani: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7641>.

